

65. rész

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, az a jelenét sem érti, s a jövőjét meg nem teremtheti!”

Öt perc történelem fiataloknak és minden érdeklődőnek

„Magyar vagyok, legszebb ország a hazám” (Petőfi)
Magyar sors – magyar történelem

Európának szüksége van Magyarországra... amely soha nem hagyta magát legyőzni

„A történelem az élet tanítómestere”?

(4. rész)

Hangulatjelentés a történelemtanításról

Néhány nappal ezelőtt egy barátom – és ő számomra hiteles ember, nem találna ki magától ilyen történelmi zagyvalékot – Egerből Budapestre utazott vonaton. A kocsitérben – nem fülkés beosztású volt – egy történelemtanár fiatalember a két órán át tartó utazás során fennhangon előadást tartott a magyar történelem „újabb kutatásainak” eredményeiről. Nincs itt annak helye, hogy végig menjek az ifjú titán sorjázó példáin, csupán a jelenséget szeretném érzékeltetni.

Kiderült, hogy *Hunyadi János* egyértelműen román származású, ez nem is vitás. És nem volt törökverő sem, mert csak egyetlen csatát nyert meg, a nándorfehérvárit, de azt sem ő, inkább a magyarul sem tudó *Kapisztrán János* és a sógora *Szilágyi Mihály*. Akit aztán később unokaöccse, Mátyás börtönbe záratott. A román Mátyás valójában igazságtalan volt, könyörtelenül adóztatta népét, s

halála után ezért omlott össze a Magyar Királyság. A *fekete sereg* rablóbandák gyülekezete volt, egy erőszakos gyűlevész társaság.

Thököly Imre egy gátlástalan gazember volt, aki „jó példával” nevelte mostohafiát, a kis *Rákóczi Ferencet*. Aki a Nagyságos Fejedelmet megtámadja, különösen, ha az illető történelemtanár, akkor ébredjen gyanú minden magyar emberben, hogy az ezt hirdető valaki komoly lelki válságban van. *Kossuth Lajos* nem a magyar nép lelke, hanem inkább terhe volt. *Deákkal* együtt romlásba vitte az országot. És így tovább, és így tovább.

Hunyadi Mátyás, Thököly Imre, II. Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos

Széchenyi István, Deák Ferenc

(Ők azok, akik valójában tönkretették Magyarországot az új tanok szerint.)

Az önjelölt nagyhangú előadó – több tippem is van arra, hogy melyik egyetemeken végezhetette tanulmányait – azt bizonygatta, hogy semmi sem úgy történt, ahogy az a köztudatban van. A történelemoktatás megkövesült bástyáit le kell rombolni. Vonatozó szájhősünk nem tett mást, mint hogy igazodott ahhoz a parancshoz, mely szerint a nemzeti történelmeket le kell építeni, s hozzá kell igazítani a már készülő „közös” európai történelemhez. Hogy megértsük a nem kimondottan világnézet-

és pártsemleges okító vehemenciáját, vetítsük „vigyázó szemünket” az ezeregyszáz éve baráti nép, Lengyelország ide vonatkozó eseményeire.

Ha még valaki nem tudná, az új lengyel kormány kivenne minden, a kereszténységre és a magyar-lengyel kapcsolatokra vonatkozó részt a lengyel tananyagból. Tekintettel arra, hogy azok „nem megfelelő módon” értelmezik a magyarok és a lengyelek évszázadokon át egybefonódó, egymást segítő kapcsolatát. Kikerülne a történelemkönyvekből például *Báthory István* lengyel király személye. Miközben ő volt az egyetlen lengyel uralkodó, aki többször is le tudta győzni *Rettegett Iván* orosz cárt. (Pedig ezt most milyen jól jönne az „européer” hatalomnak. Szeretnék belelátni a világnak a szent pápát adó nép fiainak a fejébe, mit gondolnak erről az egészről. Szerintem inkább előbb, mint utóbb, de ki fog derülni.)

Az alábbi írás már készen volt, amikor ezek a vonaton elhangzottak eljutottak hozzám. Nem változtattam meg semmit!

Magyarország történelmének tragikus fordulata (1490-1526)

A Mátyás halálát követő, *1490 utáni évek ismét a belső ellentéteket*, a trónért folyó véres harcok időszakát hozták el. Mátyás tudta, 1489-ben le is írta, hogy a trónra halála után a felesége, *Beatrix* is pályázik. Mátyás viszont fiát, *Corvin Jánost* jelölte utódjaul. A legnagyobb veszélyt azonban *III. Frigyes* és fia, *Habsburg Miksa* jelentette. A magyar trónra *Jagelló Ulászló* is pályázott, s végül ő került a királyi székbe. Tegyük hozzá, hogy Mátyás volt hadvezéreinek, *Magyar Balázs*, *Kinizsi Pál* és *Báthori István* támogatásával.

Corvin János, Habsburg Miksa, II. Jagelló Ulászló, Beatrix

Nem volt szerencsénk a lengyel Jagelló királyokkal. **I. Ulászló** 1444-ben Várnánál vitte sírba a magyar sereget, *Hunyadi János* is csak nagy nehézségek árán tudott kimenekülni a vérfürdőből. **II. Ulászló**, akit gyenge kezűség, alkalmatlansága miatt neveztek el *Dobzse* (jól van) *Lászlónak*.., huszonhat éven át uralta a magyar trónt. A korábban Sziléziában és Csehországban Mátyás ellen harcoló királyt még a csehek is az „*ökör*” jelzővel illették. Kevés dicsőséget, annál több veszteséget okozott Magyarországnak. Ulászló fia, **II. Lajos** néven trónra kerülő király pedig Mohács mezején vitte sírba végleg a magyar függetlenséget 1526-ban.

(Itt kell megjegyeznünk, hogy a magyar uralkodók Lengyelországnak hírnevet, dicsőséget szereztek. *Nagy Lajos* és lánya, a Litvániát megtérítő *Hedvig*, majd *Báthory István* erdélyi fejedelem és lengyel király a lengyel történelem máig jeles alakjai. 2024-ben a lengyel politikai színpadon azonban kegyvesztettek lettek. Számos alkalommal írtam az elmúlt években több európai országnak akár a múltban, akár a jelenben a magyarok iránti ellenszenvéről, megfelelő magyarázattal alátámasztva. Azt azonban álmomban sem hittem volna el, hogy ezt a lengyelek valaha elkövetik. Törlik a magyar történelmi hősök nevét, tetteiket a lengyel történelem tankönyvekből. Pedig Báthory István lengyel király volt az, aki több alkalommal is vereséget mért a lengyelek ősi ellenségére, az oroszokra.)

Nagy Lajos szobra Székesfehérvárott a karmelita templom külső falán. Szent Hedvig szobra Budapesten, a Belvárosi Plébániatemplom mellett. Báthory István szobra Zuglóban

A teljesség kedvéért jegyezzük meg, hogy *II. Ulászló* 26 éves uralkodása alatt történtek *jeles és tragikus események*. Ezek közé sorolhatjuk az *1505. évi rákosi végzést*, amelyik kimondta, hogy a jövőben csak nemzeti király kerülhet a magyar trónra. *Bakócz Tamás* esztergomi érsek eséllyel vett részt *1513-ban a pápaválasztáson* Rómában, de a Mediciek megbuktatták a magyart. A következő évben, *1514 tavaszán* kitört a *Dózsa György* vezette parasztfelkelés, ami óriási belső vérengzéshez vezetett. Ezt a legyengült, de természeti kincsekben gazdag országot megszállták a Habsburg császárok által támogatott, pénzt hozó „befektetők”. Többek között a német *Fuggerek*, akik a nyerészkedő magyar főurak – például a *Thurzók* – támogatását élvezték. A tíz évesen trónra kerülő gyermekkirály *II. Lajos* nem tudott megbirkózni az *1526-ban* Magyarországra zúduló Oszmán Birodalom haderejével, s *Mohács* mezején bekövetkezett a magyar nemzet nagy tragédiája. Igazán nem a nagy vérvesztéssel járó csata volt a döntő, hiszen ilyen korábban is előfordult. Hanem az, ami utána következett.

Bakócz Tamás szobra szülőhelyén, Erdődön, Dózsa György szobra Budán, a Vár alatt, II. Lajos portréja

Magyarország két, majd három részre szakadása

Nagy Szulejmán, Magyarország legnagyobb pusztítója 60.000 fős sereggel támadt a később felsorakozó 27.000 fős keresztény hadra. Az elhibázott királyi taktika is hozzájárult a tragédiához, ami nem csak *a mohácsi csata*, hanem az akkor ***ötszáz éves Magyar Királyság kiheverhetetlen vereségét is jelentette***. A bajt tetézte, hogy *1517-től* kezdve, *Luther Márton* fellépése után éppen ezekben az

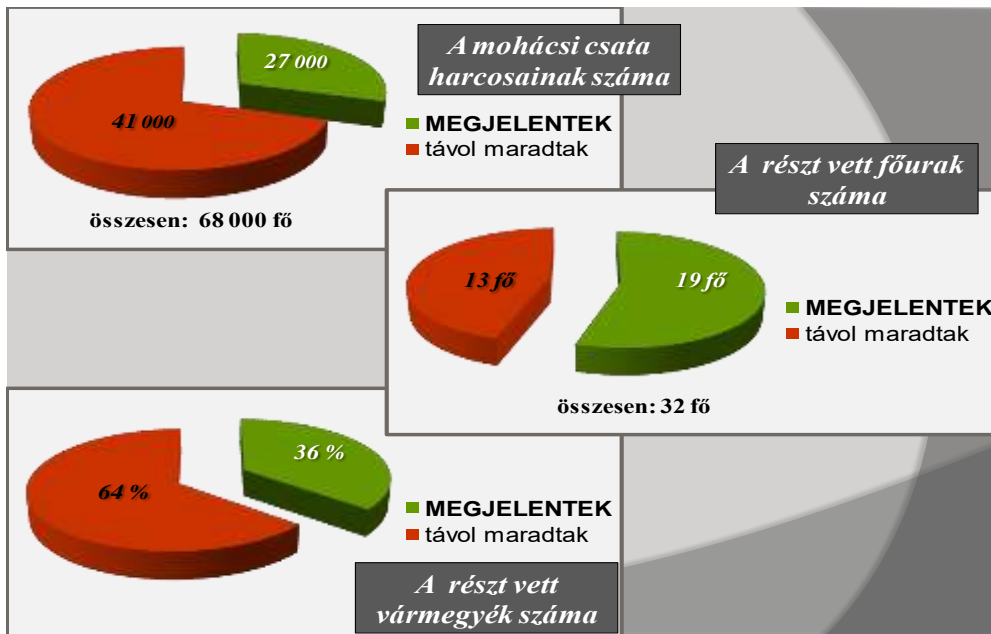
években a **vallásháborúk** is óriási anyagi, emberi, ideológiai, politikai károkat okoztak. A vallásháború – még ha az **1568-ban Erdélyben** megszületett tordai végzés Európában először mondta is ki a **vallásbékét** –, német földön okozta a legnagyobb pusztítást, de a magyarokat is megosztotta, egymás ellen fordította.

A magyar sereg fővezére, a kalocsai érsek, Tomori Pál volt

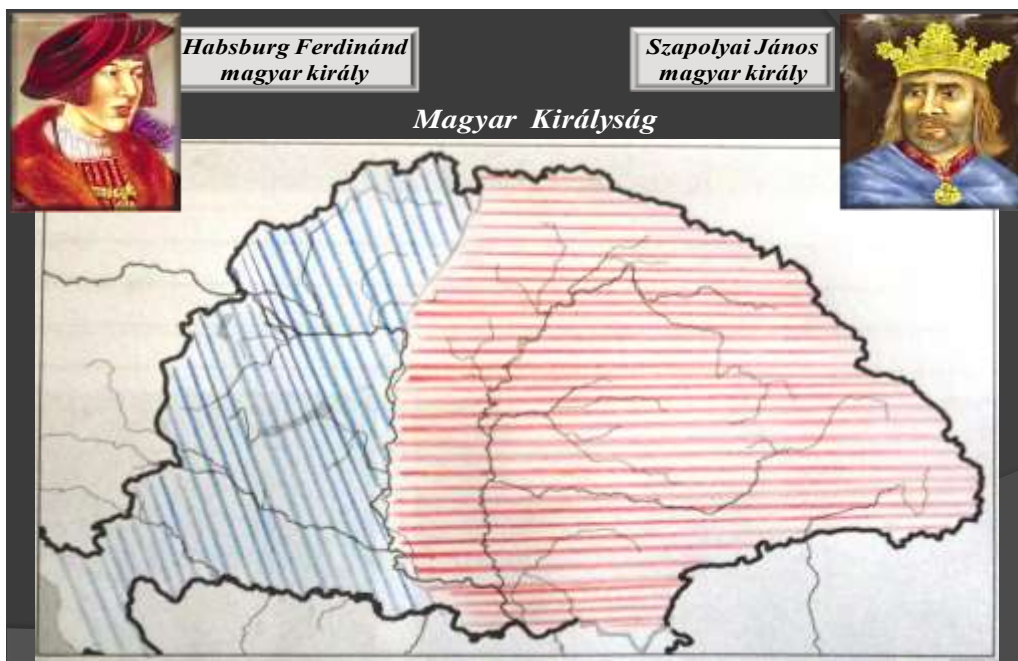
A mohácsi vereség legfőbb oka a hibás hadvezetés mellett a **széthúzó magyar főurak**, az érdekpolitikát folytató **vármegyék** hozzáállásából is adódott. Beszédesek azok a számok, amik arról szólnak, hogy kik és milyen létszámban **nem jelentek meg** a csata helyszínén, holott az az ősi törvények szerint kötelességük lett volna.

A politika legfőbb támasza, forrása a történelem. Nem véletlen, hogy az iskolai tantárgyak között a történelemtanókönyvek tartalmát kiemelt figyelem kíséri. A múlt ismerete vezetheti a nemzetéért felelős politikust az általa vélt helyes útra, amiről aztán a jövő dönti el, hogy valóban helyes volt, vagy sem. A magyar népességet az évszázadok során a törökök és a rácok (szerbek) tizedelték meg legnagyobb mértékben, amikor kiirtották az Alföld és a Délvidék lakosságának döntő többségét. Ma ezzel a két országgal baráti, jó viszonyt ápol Magyarország. A múltból így is lehet jövőt építeni. A történelem kiszámítható, de a politika nem.

Az első ábrán azt látjuk zöld színnel, hogy mindössze 27 ezer fő jelent meg a csatában, 41 ezer fő pedig nem. A második ábra azt jelzi, hogy 32 főurből csak 19 jelent meg, 13 pedig nem. A harmadik körábrából megtudjuk, hogy a vármegyéknek csak a 36%-a jelent meg, 64%-a viszont nem

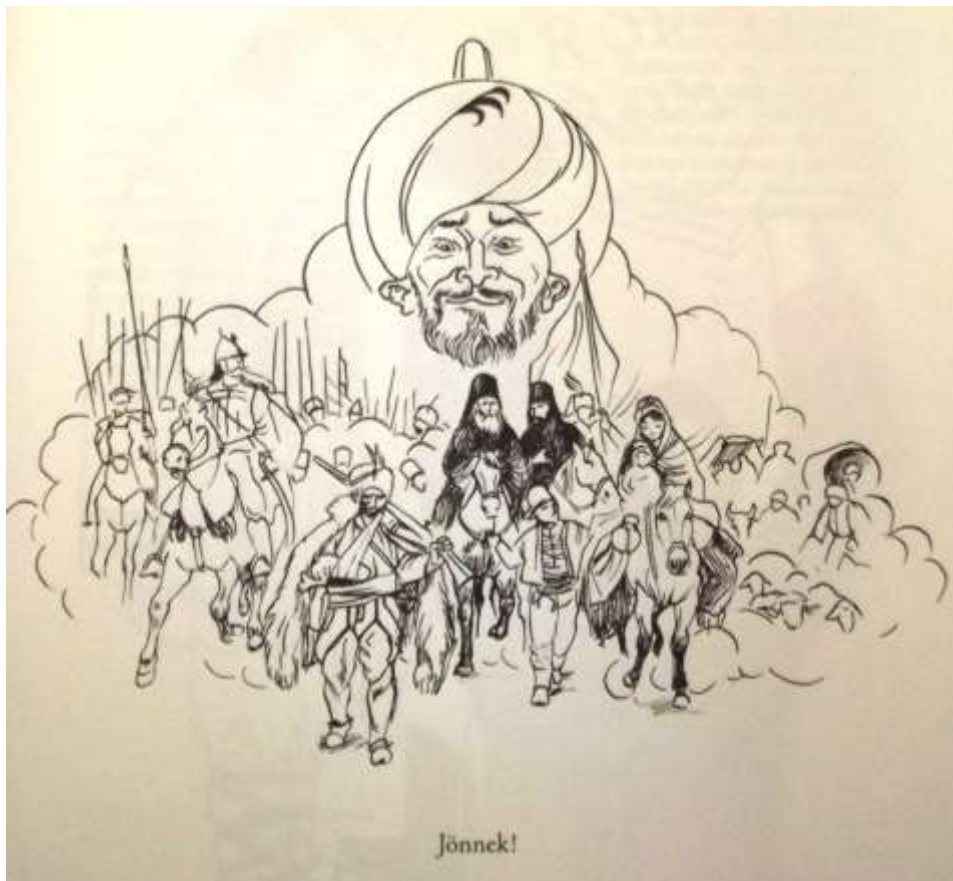
Mohácsot 1526-ban a **kettős királyválasztás** követte, aminek eredményeként az ország két, egymással ellentétes politikát folytató részre szakadt. A török ekkor még csak kifosztotta, lerombolta az ország középső részeit, például Budát, majd taktikai okokból kivonult Magyarországról.

A térkép nem fejezi ki a valóságos határvonalat a két országrész között, mert az folyamatosan változott

Magyarország a cselszövők hálójában. A három részre szakadt ország (1541)

A velencei-török *Lodovico Gritti* apja, *Andrea Gritti*, a későbbi velencei dózse pályafutása Isztambulban kezdődött, mint Velence követe. Itt született Lodovico, aki egyaránt otthon volt Itáliában és az Oszmán Birodalomban. Éppen akkor lépett a politika színpadára, amikor az oszmán hadak Mohács után újult erővel Magyarországra támadtak. A kereszténynek született velencei mindent elkövetett, hogy a ***Magyar Királyságot a legnagyobb török pusztító, Nagy Szulejmán kezére adja***, ő maga pedig jól jövedelmező vezető pozíciót töltsön be Budán. Terve sikerült, megosztotta a magyar urakat, miközben hatalomra, jelentős vagyona tett szert. Végzete a túlzó kapzsisága, a gátlástalan hatalomvágya és az óriási vagyona volt, amire ellenfeleinek is fájt a foga. Ahhoz azonban jelentősen hozzájárult, hogy Nagy Szulejmán ***1541-ben harc nélkül, csellel elfoglalhatta Budát.***

Magyarország romlásához a Délvidékről beáramló, földet, területet szerző rácok is hozzájárultak. A keleti kereszténységet valló rácok vallást, egyenruhát, hitet váltottak, s mint az Oszmán Birodalom katonai szövetségesei, az ország középső részeire törtek. Falvakat, városokat, vármegyéket pusztítottak el, szállást csinálva a töröknek és maguknak. Ez a pusztítás évszázadon át tartott

A valaha egységes *Magyar Királyság* 1541-ben három részre szakadt. Ez a megosztottság másfél évszázad alatt oly mértékben tönkretette az országot, hogy **önállóságát, területi egységét, nagyhatalmi erejét soha nem tudta visszanyerni**. A látványos földrajzi szétszakítottság mellett a *vallási* eltérések és ellentétek (római katolikus – református – evangélikus – unitárius – iszlám – ortodox), a *hatalmi* megosztottság (Habsburg Birodalom – Királyi Magyarország – Török Birodalom – Erdélyi Fejedelemség) és a katonai, gazdasági érdekellentétek is gyengítették a magyarságot. ***Innen egyenes út vezetett az 1920-ban bekövetkezett Trianoni tragédiához.***

A három részre szakadt Magyarország 1541-1699 között

A külső erők pusztítása mellett sajnos – bár éppen ebből következően – a belső háborúskodások is sok kárt okoztak, amikor a **magyar a magyar ellen** fogott fegyvert. Itt most nincs hely az öngyilkos háborúk felsorolására, de egy-egy szomorú példát megemlítek. Ilyen volt az **1596-ban lezajlott Véres farsang**. A közszékelyek mintegy 20.000 fős sereggel vettek részt a török elleni gyurgyevői csatában, ahol fényes győzelmet arattak. Az ígéret ellenére, a csatából visszatérő jobbágysorú székelyek nem kapták meg a felszabadításukat. Újra fegyvert fogtak, de most székely nemeseik ellen. *Bocskai István* vezetésével az erdélyi nemesség kíméletlenül leverte a felkelést. Emléküket Gyergyószárhegyen márványtábla őrzi.

A harmincéves háborúban (1618-1648) *I. Rákóczi György* a svéd és a dán, továbbá a protestáns német szövetségesek oldalán hosszú évekig, több tízezer katonát

felvonultatva harcolt a Habsburgok és szövetségeseik ellen. Így következett be többek között az a gyászos helyzet, hogy **I. Rákóczi György, akit tisztelünk történelmi szerepe, fejedelmi nagysága okán, 1644-ben szembekerült Zrínyi Miklóssal.** A hadvezér, költő és politikus történelmi és irodalmi szerepét minden magyar nagyra tartja, tiszteli. Ám a vallási ellentét, a **Rákóczi mögött álló Porta, illetve a Zrínyi mögött álló Bécs nagy hatalmi játszmája egymás ellen vezérli a két magyart,** s több száz katonájuk maradt holtan a csatatéren. Bécsi körökben még az is téma volt, hogy a magyarok nem gyilkolják eléggé aktívan egymást, ezért a **Habsburgok horvát csapatokat** is bevetettek a fejedelem ellen.

A történelem pikantériája, hogy az egymás ellen harcoló nyugat- és dél-dunántúli Habsburg-hű Zrínyiek és az erdélyi, kelet-magyarországi Rákócziak egy házasság által azonban összefonódnak

Azt tudni kell, hogy 1526-ot követően a **magyar nemesség,** legyen akár római-katolikus és álljon Bécs oldalán, vagy éljen a keleti végeken és Erdélyben, s legyen protestáns, **ugyanazt akarta.** Nevezetesen az **ország újra egyesítését.** Zrínyi Ilona és I. Rákóczi Ferenc házasságából születik meg **II. Rákóczi Ferenc,** aki majd a Habsburgok elleni, leghosszabb ideig tartó magyar szabadságharcot vezeti.

Szabadságharcok a Habsburgok ellen

A 16-18. századi magyarok – éljenek bár a Királyi Magyarországon, vagy az Erdélyi Fejedelemségben – legfőbb álma, vágya, célja az volt, hogy a Szent Korona alatt újra egyesíthessék Magyarországot. Az első történelmi személyiség, akit meg kell említeni, **Bocskai István** volt. Az erdélyi főúr a 16. század végén számos politikai és harctéri csatát vívott az Erdélyre, illetve a birtokaira törő ellenséggel. Legyen az a havasalföldi *Vitéz Mihály*, a Habsburgok generálisa, a kegyetlen *Basta*, vagy a folyamatosan támadó török.

Bocskai István, magyar főúr. Giorgio Basta császári generális. Vitéz Mihály havasalföldi fejedelem

Bocskait, a kiváló hadvezért, tehetséges politikust a szintén tehetséges *Bethlen Gábor* is támogatta, s a Habsburgok elleni felkelésre buzdította. Amikor Bocskai 1602-ben Prágába utazott, ahol a császár tartózkodott, hogy Basta rémtettei ellen panaszt tegyen, az Udvar perbe fogta és két évig fogva tartotta. Amikor aztán Bocskai visszakerült magyar földre, már nem a szavak és ígéretek, hanem a fegyverek erejével szerzett érvényt a magyarok ügyének. Így robbant ki 1604. október 15-én *Álmosd* határában a Bocskai vezette szabadságharc, ami magyar győzelemmel végződött. További harcaihoz megszerezte a kóborló hajdúk támogatását, s az ígérete fejében, hogy majd letelepíti őket, győzelmet győzelemre halmozott. Ígéretét betartotta, s a *hajdúvárosok népe* ma is nagy tisztelettel adózik Bocskai István történelmi személyiségének, örökségének.

Bocskai István a hajdúk élén. A hadvezér 1604-ben, győzelme után Kassáról kiáltványban szólította fel a kelet-magyarországi nemeseket a csatlakozásra. A szabadságharc kiszélesedett. A Táncoló hajdúk szoborcsoportja. Egy-egy szoboralak egy-egy hajdúvárosra emlékeztet Hajdúböszörményben

A győzelmeknek köszönhető, hogy Bocskait 1605 tavaszán Nyárádszeredán, majd Szerencsen Magyarország és Erdély fejedelmévé választották. Bocskai politikai sikereit jelezte az 1606. június 23-án megkötött bécsi, majd az 1606. november 11-én a Zsitva folyó torkolatánál megkötött zsitvatoroki béke. Ez utóbbi véget vetett a sok pusztítást okozó tizenöt éves háborúnak. A bécsi békekötésnek pedig máig ható eredményei közé sorolandó a hajdúk letelepítése. Mintegy tízezer hajdú nem csak nemességet, de földet, házhelyet is kapott, amire a hajdúvárosok lakói ma is büszkén emlékeznek vissza. Bocskai azonban nem csak a hajdúknak, hanem a székelyeknek is biztosította a kiváltságait.

A győztes hadvezér lovas szobra Hajdúdorogon. A bécsi Szépművészeti Múzeumban őrzött Bocskai korona. Genfben, a Reformátorok Emlékfalán Bocskai egészalakos szobra – az egyetlen közép-európai – azt a jelenetet ábrázolja, amikor a győztes fejedelem bemutatja a bécsi békeszerződést

A szabadságharcok sorában **Thököly Imre**, Késmárk ura a kuruc seregek első jelentős hadvezére. Thököly a kis Rákóczi Ferenc mostohaapja lett, amikor feleségül vette a korán özvegységre jutó *Zrínyi Ilonát*. Szabadságharcot vívott a Habsburgok ellen, s amikor *1682-1685 között Felső-Magyarország fejedelme* lett, a három részre szakadt Magyarország négy részre bomlott. Thökölyt 1690 szeptemberében megválasztották *Erdély fejedelmévé* is, igaz csak egy szűk hónapig gyakorolhatta erdélyi hatalmát.

Magyarország négy részre szakadt állapotában a 17. század végén

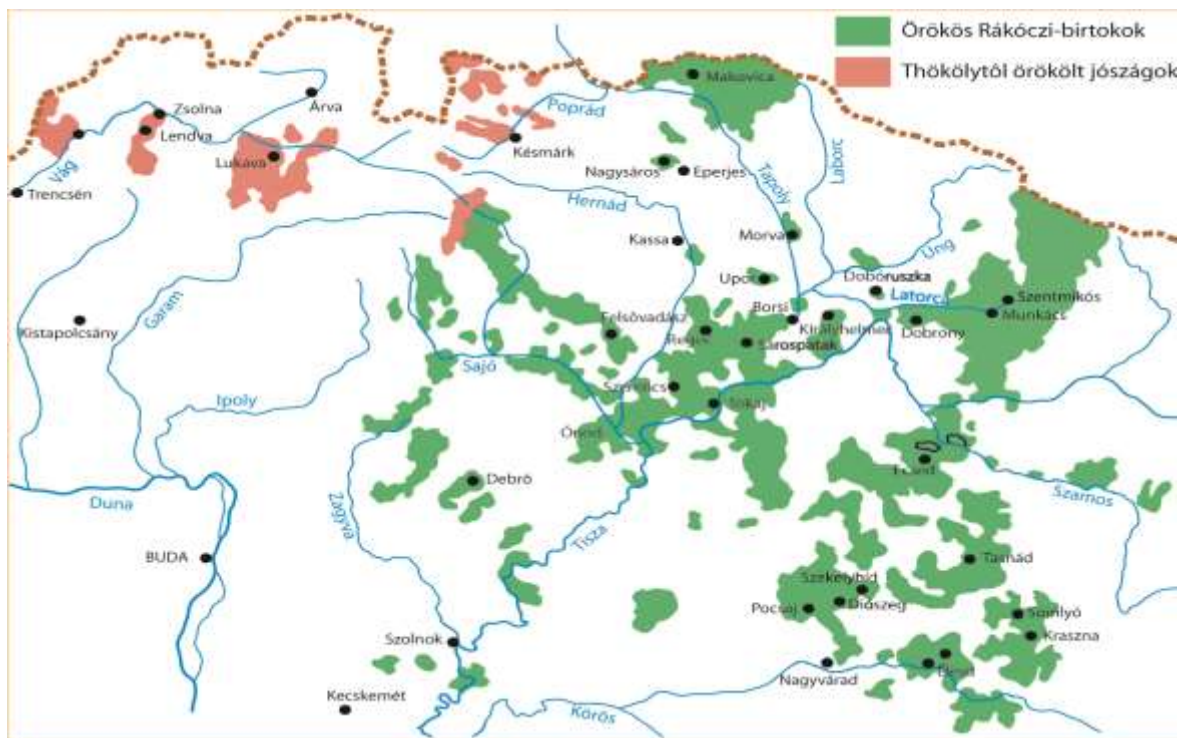
A Nagyságos Fejedelelem, II. Rákóczi Ferenc szabadságharca Bécs ellen

Az utolsó erdélyi fejedelem *II. Rákóczi Ferenc*, a kuruc szabadságharc vezérlő fejedelme, *I. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona* fia. A kis Rákóczi már hétéves korában megismerkedett a táborigényekkel, amikor mostohaapja, Thököly Imre magával vitte a Habsburgok elleni hadjáratokra. A szabadságharc kezdetekor, 1703-at megelőzően a keresztény seregek a törököt már 1699-ben végleg kiűzték az országból. Magyarország és Erdély azonban nem szabadult fel, mert a Habsburg Birodalom elnyomó gépezete váltotta fel a törököt. Rákóczi Ferenc Bécsnek ezt a törekvését próbálta megakadályozni, amikor a szabadságharc élére állt.

Zrínyi Ilona búcsúja fiától, az akkor tizenkét éves fejedelemfitől. A szobor a munkácsi vár bástyáján áll (Matl Péter alkotása.) Zrínyi Ilona, Munkács várának hős védője Európa-szerte ismertté vált bátorsága okán. Munkács vára

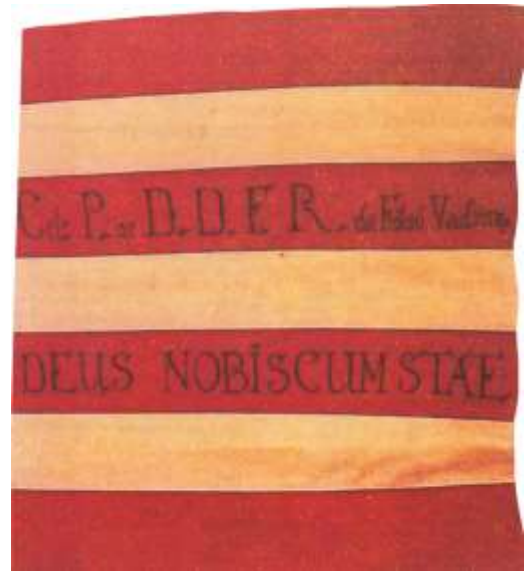
Zrínyi Ilona 1688. január 17-én, közel három évi védekezés után kénytelen volt a várat feladni. Azt azonban sikerült elérnie, hogy Munkács védői amnesztiában részesültek, s a Rákóczi-vagyon pedig gyermekei nevében maradhatott. Ez életbevágóan fontos volt. Hiszen, ha nem így történik, II. Rákóczi Ferenc élete, politikai pályafutása egészen más irányt vett volna.

A Rákóczi-birtokok a Thököly-örökséggel kiegészülve

A szabadságharc kezdetekor *II. Rákóczi Ferenc* még csak 27 éves, de már megjárta *Bécsújhely börtönét*. Nagyapját, *Zrínyi Pétert* a Habsburgok kivégezték, édesanyját, *Zrínyi Ilonát* és nevelőapját, *Thököly Imrét* száműzték, nővérét, *Juliannát* elválasztották tőle. Őt magát, pedig cseh és osztrák jezsuita iskolákban németnek akarták átnevelni. A magára maradt, védtelennek tűnő fiatalember ereiben azonban a *Zrínyiek, Báthoryak, Lorántffyak, Rákócziak* vére csörgedezett. Az ifjú látva hazája, birtokai borzalmas, kifosztott állapotát, felismerte, hogy bár nincs már a török, de földjeinek kirablása, a magyar nemesség és parasztság mély szolgásgorba nyomorítása semmit nem változott.

Az **1703. május 6-án** kiadott *brezáni kiáltvány* történelmi jelentőségű dokumentum, amivel Rákóczi a rendi-nemesi erők mellett a formálódó kuruc seregbe szólította a jobbágyok egy részét is.

II. Rákóczi Ferenc és Esze Tamás találkozója (Veszprémi Endre festménye.) Rákóczi zászlója – Cum Deo pro Patria et Libertate (Istennel a hazáért és szabadságért!) A további felirat Iustam causam Deus non derelinquet! (Az igaz ügyet Isten nem hagyja cserben!)

A kor neves és tehetséges Habsburg hadvezére, *Montecuccoli* Munkács várából elindult Rákóczi után, hogy felszámolja a még éppen szerveződő kuruc sereget. A nemesség döntő többsége ekkor még nem bízott a győzelemben, nem mertek a kurucok mellé állni. Amikor azonban *Esze Tamás* vezetésével a siralmasan felszerelt és kiképzetlen kétszáz főnyi jobbágy megjelent Rákóczi előtt a lengyelországi *Klimiec* faluban, a felkelést már nem lehetett elfojtani. *1703. június 16-án* Rákóczi háromezer főnyi sereggel a *Vereckei-hágónál* átlépte a magyar határt. Elkezdődött a sokszor reménnyel kecsegtető, végül a külső és belső árulásoktól sem mentes szabadságharc, amely bukással végződött.

Esze Tamás, a tarpai felkelők vezére. Kuruc-labanc csatajelenet

A kuruc csapatok előőrsei már 1703 őszén átkeltek a Dunántúlra. Az itteni hadműveleteket a volt császári tisz, *Bottyán János* irányította, aki aztán a kuruc szabadságharc egyik hőse, népszerű vezére lett, s akit *Vak Bottyán* néven is említi a történetírás.

Vak Bottyán (1643-1709) kuruc generális. II. Rákóczi Ferenc, a hadvezér. Heister generális a dunántúli hadműveletek irányítója

A szabadságharc első éveit a hullámzó hadi teljesítmények ellenére reménnyel töltötték el a fejedelmet és híveit. Amikor 1705 májusában meghalt a magyargyűlölő *I. Lipót (1657-1705) császár*, a helyébe trónra ülő *I. József (1705-1711)* személyében egy kevésbé magyarellenes királlyal kellett tárgyalniuk a felkelőknek.

Gondot jelentett, hogy a horvátok Rákóczi hívó szavát elhárították és hittek inkább *I. József császár* hamis ígéreteinek. (Rákóczi talán emlékezhetett arra, hogy éppen

száz évvel ezelőtt Bocskai diktálhatta Bécsnek a béke feltételeit. Most nem volt ennyire kedvező a helyzet.) 1706 tavaszán *Sarolt Amália* Nyitrán találkozhatott férjével. Bécs azzal a feltétellel engedte el a hercegnőt, hogy beszélje rá férjét a békekötésre. Ebből semmi sem lett, Rákóczi nem adta fel a harcot.

Az ónodi országgyűlés (Orlai Petrich Soma) A kép azt a jelenetet ábrázolja, amikor 1707. június 6-án Bercsényi és Károlyi levágták az ellenálló Turóc vármegye követeit. Trencsén vára alatt 1708. augusztus 3-án a kuruc sereg végzetes vereséget szenvedett

Rákóczi Ferenc és Pálffy János tárgyalását megörökítő bábok Vaján (Vay Ádám Múzeum). II. Rákóczi Ferenc visszautasítja a szatmári békét (Than Mór)

A békekötés Bécs részéről azt eredményezte, hogy **ismét megtörték Magyarország fejlődését**. Hiszen visszaálltak a rendi kiváltságok, amiket Rákóczi egy modern társadalom kiépítése érdekében el akart törölni. Vitára ad okot ma is, hogy *Károlyi Sándor* döntése árulást jelentett-e, vagy ez volt az egyetlen jó választás? Nézőpont kérdése. Az viszont sokat elárul, hogy a *Rákóczi birtokokat felosztották* az udvarhű nemesség között.

A fiatal császárnő 1740-ben súlyos helyzetet örökölt apjától, hiszen trónra lépésekor szembetalálkozott *II. (Nagy) Frigyes* (1740-1786) porosz királlyal, aki hadüzenet nélkül támadt rá a Habsburg Birodalomra. Bécs Szilézia mellett elveszítette a Balkán egy jelentős részét is. Mária Terézia tudta, hogy hatalmát, trónját csak a **magyarok segítségével** tudja megtartani. Így került sor az emlékezetes 1741. évi pozsonyi országgyűlésre, ahol nemeseink „életüket és vérüket” ajánlották fel Bécs megmentése érdekében. ***Nem először és nem utoljára.***

Mária Terézia szobra Gödöllőn, a Kastély parkjában. A Habsburg Birodalom a 17-18. században. Bécs uralta Közép-Európa nagy részét, Németalföld leggazdagabb területeit és Firenze államot

Mária Terézia folytatta apja, III. Károly egységesítő politikáját, aminek gyakorlatilag egyetlen akadálya volt, a **magyarok ellenállása**. A mindig hajlékony csehekkel, akik „*osztrákabbak voltak az osztrákoknál*”, nem volt gond, ők előtte is, utána is hűségesen szolgálták Bécset. (Vagy éppen azt az európai hatalmat, amelyik erőt mutatott. Nem sokban különböznek ma sem a románoktól.)

Mária Terézia jól értett ahhoz, hogy a magyar nemesség történelmi hitét, őseibe vetett tiszteletét egy-egy gesztussal ébren tartsa. Ilyen volt a *Szent István Rend* megalapítása, illetve a *Szent Jobb* hazahozatala Raguzából (Dubrovnik). Ez utóbbit évekig tartó tárgyalások előzték meg, aminek eredményeként a Raguzai Köztársaság hajlandó volt kiadni a Szent Jobbot Magyarországnak. Igaz, közben 1764 januárjában sor került a székelyeket megtizedelő *madéfalvi vérengzésre*, illetve *Adam Kollár* magyargyűlölő, tót származású írástudó bécsi főlevéltárossá történő kinevezésére. Sor került 1765-ben *Erdély nagyfejedelemséggé* való

átalakítására, amivel Magyarország több évszázados szerves részét, Erdélyt Bécs fennhatósága alá helyezték.

Sajnovics János, az első, aki „felfedezte” a magyarok és az északi népek közötti rokonságot. Könyvének címoldala. Ferenc Adam Kollár, a befolyásos bécsi hivatalnok, aki mindent elkövetett a magyarság történelmének meghamisítása érdekében. A botrányt kiváltó vitairatának címoldala

Kollár a magyarokat barbár csordáknak írja le, akiket az európai kultúrnépek előbb-utóbb ki fognak vetni maguk közül. **Ekkor tudatosítják Európa-szerte, hogy a magyar egy idegen nép, ami soha nem fog tudni beilleszkedni a latin, germán, szláv népek közé.** Az udvari hivatalnokok és a titkosrendőrök szabad utat engedtek Kollárnak és követőinek, míg a magyarok ellenérveit, írásban megjelenő válaszaikat betiltották. A nyomdagépek szigorú állami ellenőrzés alatt álltak. Kollárnak az országgyűlésre benyújtott vitairata azonban annyira felkorbácsolta a magyar nemesség érzelmeit, hogy az 1764-1765. évi pozsonyi országgyűlésen a heves tiltakozásuk eredményeként a szerzőt leváltották tisztségéből. **Mária Terézia „politikájára” jellemző volt, hogy a magyargyűlölő Kollár szolgálatait titokban továbbra is igénybe vette.** Ennek ékes bizonyítéka, hogy József trónörökös, a későbbi kalapos királyt is Kollár tanítása, szellemisége hatotta át. A szlavista levéltáros tanításán nevelkedett *Johann Gottfried Herder* (1744-1803) német tudós is, aki elhíresült jóslatával vált ismertté a magyarok körében. E szerint a magyar nyelv és a magyar nép **két évszázad múlva el fog tűnni Európa térképéről.**

A Kárpát-medence ekkor azonban egy szerencsés csillagzat alatt lehetett, mert olyan nagyságok születtek, mint *Kazinczy* és *Kölcsey*, *Csokonai* és *Fazekas Mihály*, *Madách Imre*, és a *Széchenyiek*, *Batthyány* és *Kossuth*, *Vörösmarty* és *Jókai*, *Wesselényi* és *Eötvös József*, *Arany János* és *Liszt Ferenc*, *Deák* és *Petőfi*, *Tompa Mihály* és *Katona József*, a *Bolyaiak* és *Semmelweis*, *Erkel* és *Pollack Mihály*, *Brunszvik Teréz* és *Teleki Blanka*, *Barabás Miklós* és *Munkácsy Mihály*,

Jedlik Ányos és Kriza János, hogy csak azokat említsem, akik hirtelen eszembe jutottak. Magyarország nem, hogy eltűnt volna nyelvével együtt, hanem nyelve, kultúrája, nemzeti tudata soha nem látott virágzásnak indult a 19. században.

II. József (1780-1790) és a reformkor

A *kalapos királyt* nem csupán az egyház elleni magatartása jellemezte. Amikor betiltotta a szerzetesrendeket, közöttük a magyar alapítású pálosokat, amikor szembement a pápával és a hívekkel, egyetlen célja volt, az *államegyház* megteremtése. Hidegen hagyta birodalma népeinek – elsősorban a magyarokénak – *nemzeti történelme*, de az ősi hagyományokat sem tisztelte. Minden tettét arra a *téves hitre* alapozta, hogy *nemes és paraszt, polgár és értelmiségi egyet ért az ő gondolataival*, hiszen azok észszerűek voltak, s a birodalom érdekeit szolgálták.

II. József és utódja, öccse II. Lipót. József a Szent István által alapított vármegye rendszert próbálta megszüntetni, amikor 1785-ben az országot tíz kerületre osztotta fel. Sem ez, sem más magyarelles rendeleete nem élte túl, hiszen halálos ágyán rendeleteinek zömét visszavonta

A Habsburg császár a korszak egyik legnagyobb uralkodójával, **II. Katalin orosz cárnővel lépett szövetségre**. Ennek egyik oka a *kelet felé nyitás gondolata*, a másik oka pedig az lehetett, hogy a *francia forradalomnak* már az előzményeit is elutasította a felvilágosult, ám konzervatív katolikus II. József. Ráadásul Ausztria belesodródott az *1787-ben kirobbant orosz-török háborúba*, aminek terheit a magyar nemesség is viselte. Az Oszmán Birodalom elleni harcok súlyos vereszeséget és gazdasági károkat okoztak, ami fokozta a magyar arisztokrácia Bécs iránti ellenszenvét. A belpolitikai helyzet annyira elmérgesedett, hogy a magyarok már Poroszországgal tárgyaltak, mert Bécs elnyomó politikáját Berlin szövetségére szerették volna felcserélni. A fronton tartózkodó József helyzetét

súlyosbította, hogy megbetegedett, s haza kellett utaznia Bécsbe. A tüdőbaj, ami megtámadta szervezetét, nem múlt el, egy évnyi szenvedés után ez elhunyt.

Nagy Katalin (1762-1796) cárnő. A kalapos király lovas szobra a Hofburg előtt hirdeti, hogy Ausztria ma is tisztelettel és megbecsüléssel gondol II. József császárra. A szobor talapzatának felirata: „II. József, aki a közjónak élt, nem sokáig, de teljesen” II. Frigyes (1740-1786) porosz király, Mária Terézia és II. József kortársa. A 18. század végi birodalmak nagyformátumú uralkodói

A Habsburg hatalom újra az erőszak fegyveréhez nyúlt

Lipót rövid uralkodását (1790-1792) követően a legidősebb fia, a szintén *Habsburg-Lotaringiai-házból* származó *Ferenc* került a magyar trónra. (Megjegyzendő, hogy *II. Ferenc* néven ő volt a **Német-római Birodalom** utolsó császára, majd 1804-től, amikor létrejött az **Osztrák Császárság**, annak első uralkodója.)

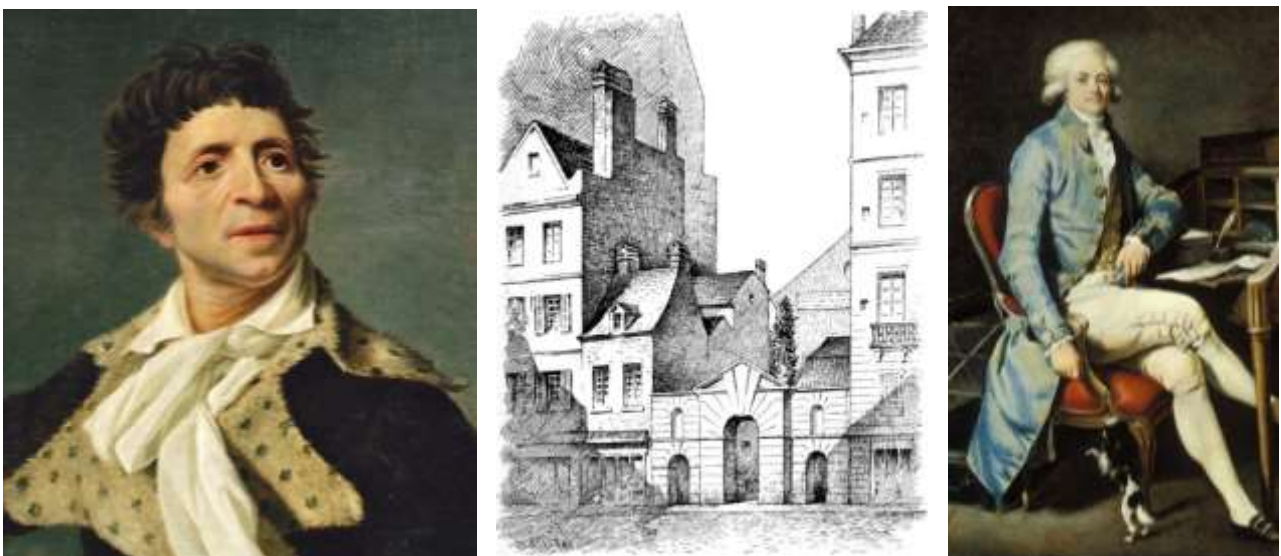
Az *1792. esztendő* nem csak *Ferenc* trónra lépésének éve, de a francia forradalom radikalizálódásának időszaka is volt. Franciaország szomszédjai, Poroszország és a Habsburg Birodalom – bár eltérő módon –, megismerkedtek a felvilágosodás eszméjével, s azt részben elfogadták. Az egyház üldözését, illetve az Istentől vett császári, királyi hatalom sárba tiprását azonban nem voltak hajlandók tudomásul venni. Ezt már 1791-ben, még *II. Lipót* és a porosz *II. Frigyes Vilmos* Pillnitzben kiadott nyilatkozata egyértelműen megfogalmazta. Ennek értelmében hadat fognak üzeni Párizsnak, ha a francia királynak (*XVI. Lajos*) baja esnék, vagy az egyházi és a világi méltóságokat üldöznék. A francia köztársaság, az új, „demokratikus” francia állam 1792 áprilisában megtámadta a Habsburg Birodalmat. A nagyon demokratikus Párizs feloszlatta a szerzetesrendeket, a papok egy részét legyilkolták, sok ezer egyházi és világi szereplőt elűldöztek, deportáltak. A nyaktiló folyamatosan működött, Párizs utcáin, terein folyt a vér.

A francia kitérő, ami elengedhetetlen a kor szellemiségének megértéséhez

Ferenc császár (1792-1835) uralkodói díszben. (Amerling festménye) Voltaire, Diderot és Montesquieu a francia felvilágosodás vezéralakjai

A francia „forradalom” keresztényellenes tevékenységéből csak kiemelni tudunk néhányat. Többek között 1793. november 7-én a kereszténységet és vele együtt az egyházat törvényi szinten megszüntették. Bevezették az **Ész és természet hatalmát**, az új vallást. Látványos szertartásra került sor a *Notre Dame székesegyházban*, amikor egy félmeztelen színésznőt ültettek az oltárra, akit az *Ész Istennőjeként* ünnepeltek. A templomokat istállóknak, raktárnak, kocsmának, kluboknak alakították át. (Mint ahogy teszik ezt később a kommunisták.) Így lett a párizsi Szent Jakab templomba magukat befészkelő radikális keresztényüldözők neve a *Jakobinus párt*, illetve a templom neve *Jakobinus klub*. Istent betiltották, helyébe *Marat* lépett, a forradalom radikális hirdetője, őt kellett istenként tisztelni.

Marat, a „nép barátja”, az új isten, akinek már életében szobrokat állítottak. A Jakobinus klub bejárata Párizsban. Robespierre, a „megvesztegethetetlen”. Ő javasolta az 1794. május 7-én elfogadott törvényt, mely szerint a francia nép elismeri a Legfelsőbb Lény tiszteletét

Ferenc király magyarországi politikája

Bár I. Ferenc király szembe szállt a francia eszmékkal, de a „*levessel a húst is kiöntötte*”, amikor a magyar nemzeti értékeket, a magyarság fejlődésének elemi törekvéseit eltiporta. A *Martinovics-féle* szabadkőműves összeesküvés 1795-ben történő elfojtása még érthető volt, de *Kazinczy* hatéves (1795-1801) várfogsága semmiképpen. A reformkor jeles szereplői igaz, tanulmányozták a francia forradalom eseményeit, s merítettek a *Szabadság, egyenlőség, testvériség!* jól hangzó gondolataiból. Azt azonban még nem tudták, hogy ennek a vérfürdőnek mi volt a hátterében, azt pedig végképp nem tudhatták, hogy ez a jövőnek mit fog eredményezni. (Sokan még ma sem tudják, pedig most már nem titok.)

A Magyar Nemzeti Múzeum épülete, ami talán a legjobban fejezi ki a reformkor nagyjainak, meghatározó alakjainak tevékenységét. Közöttük is az elsők közé tartozott gróf Széchenyi Ferenc, a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítója. Szobra a múzeum előtt

Az a korszak, ami I. Ferenc ellentmondásos uralkodásának időszakát öleli fel, az a *magyar reformkor kezdte*. Elgondolkodhatunk azon, hogy milyen mértékben járult hozzá ehhez a számunkra fényes történelmi, irodalmi, képzőművészeti korszakot jelentő évtizedekhez a francia terror, illetve a merev, diktatórikus Habsburg uralom. És amiről még nem esett szó, a Kárpát-medence népeinek „éledezése” is ezekben az évtizedekben kezdődött. Erre egy közmondásunk adhat találó választ, *Súly alatt nő a pálma!*

(Folytatjuk)

Bánhegyi Ferenc